

Lana Hudeček i Milica Mihaljević:
Hrvatski terminološki priručnik, Institut za hrvatski
jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2010., 128 str.

U Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje (www.ihjj.hr) od 2008. godine aktivan je projekt *Hrvatsko strukovno nazivlje — projekt koordinacije* (STRUNA) koji financira Nacionalna zaklada za znanost, danas Hrvatska zaklada za znanost (www.hrzz.hr). Taj se projekt u prvome redu usredotočio na uspostavljanje sustava koordinacije terminoloških djelatnosti na projektima *Izgradnja hrvatskoga strukovnog nazivlja* Hrvatske zaklade za znanost, kojima je cilj obuhvatiti nazivlje svih struka u Republici Hrvatskoj. Do sada se obradilo ili se obrađuje hrvatsko nazivlje iz sljedećih područja: antropologija, brodstrojarstvo, fizika, građevinarstvo, kartografija i geoinformatika, kemija, korozija i zaštita materijala, polimerstvo, pomorstvo, pravni pojmovi EU-a, stomatologija, strojni elementi, zrakoplovstvo.

Temeljna je zadaća STRUNE poboljšanje kakvoće i učinkovitosti visokoga obrazovanja i znanstvenoga rada izgradnjom terminološkoga sustava te povezivanje znanstvenika iz različitih struka i jezikoslovaca u istraživačku terminološku mrežu. U ostvarenju te zadaće ključna je bila izradba načela za uspostavu i odabir odgovarajućeg nazivlja te izobrazba stručnjaka za pravilan terminološki rad.

Rezultati navedenih nastojanja i relevantne znanstvene spoznaje proistekle iz postavljenih ciljeva predstavljeni su na jednome mjestu u knjizi *Hrvatski terminološki priručnik* autorica Lane Hudeček i Milice Mihaljević. Ta je knjiga zamišljena kao pomoć suradnicima spomenutoga projekta koordinacije, ali i svima koje terminološki rad profesionalno ili na koji drugi način zanima. Sadržaj *Hrvatskoga terminološkog priručnika* podijeljen je u deset poglavlja, koja navodimo redom: 0. *Predgovor*, 1. *Uvod — što je nazivlje*, 2. *Osnovni terminološki pojmovi i nazivi*, 3. *Odnos znanstvenog nazivlja, nazivlja koje pripada ostalim funkcionalnim stilovima standardnog jezika i znanstvenog žargona*, 4. *Načini postanka novih naziva*, 5. *Terminološka načela*, 6. *Primjeri primjene terminoloških načela*, 7. *Leksikologija i terminografija*, 8. *Neke tipične jezične pogreške* i 9. *Literatura*.

Kako je vidljivo iz sadržaja, u *Hrvatskome terminološkom priručniku* zastupljene su i teorijske teme, ali i praktični primjeri iz kojih čitatelj može

konkretno i pouzdano naučiti što u terminološkome radu treba provoditi, o čemu treba voditi računa, a što izbjegavati ili zamjenjivati boljim. Na početku ćemo izdvojiti nekoliko mjesta iz trećega poglavlja. Naime, pri razmatranju odnosa znanstvenoga nazivlja i žargona bitno je, napominju autorice, osvijestiti da su žargoni jezici pojedinih društvenih skupina. Žargon koji upotrebljavaju pripadnici pojedinih struka ili laici koji se bave određenim područjem ili o njemu razgovaraju razlikuje se od nazivlja struke koje je normirano i popisano u terminološkim rječnicima, školskim udžbenicima itd. Stoga bi žargon trebao biti dio neobvezatne komunikacije pojedine skupine, a u formalnoj komunikaciji na snazi bi trebalo biti načelo da se upotrebljavaju samo terminološki nesporni nazivi. Dakle, žargonsko, ali i narodno nazivlje pripada nestandardnojezičnomu nazivlju. Autorice oprimjeruju tu tvrdnju sljedećim odnosima standardnojezičnih i žargonskih ili narodnih naziva: *božja ovčica* – *bubamara*, *dizenterija* – *griža*, *etanol* – *špirit*, *konferencija za novinare* – *presica*, *vođa palube* – *noštromo* itd. Dioba standardnojezičnoga nazivlja može se provoditi i dalje, prema funkcionalnim stilovima, pa se razlikuje: a) žargon, razgovorni funkcionalni stil – *laptop*, b) publicistički funkcionalni stil – *prijenosnik*, c) znanstveni funkcionalni stil – *prijenosno računalo*, d) hiperpurističan prijedlog – *krilovnik*. Pri uspostavi nazivlja bitno je zauzeti jasno stajalište prema žargonskome nazivlju te prema nazivlju koje ne pripada znanstvenomu funkcionalnom stilu hrvatskoga standardnog jezika. Ti se nazivi mogu ili posve zanemariti ili se mogu navoditi, ali uz naznaku da pripadaju žargonu ili kojemu drugom funkcionalnom stilu. To je načelo primijenjeno i provedeno u projektima prijavljenima u sklopu programa STRUNA (<http://struna.ihj.hr/o-programu.php>).

Osobito je zanimljivo oprimjerivanje primjene devet terminoloških načela u praktičnome radu. Prvo načelo, prema kojemu domaća riječ ima prednost pred stranom, ilustrira se sljedećim primjerima: *opak dentinska keramika*, *opak dentin* i slično. Uporaba pridjeva *opak* (od engleskoga *opaque*) u značenju ‘neproziran’ posljedica je prevoditeljskoga neznanja, pa je pravilan hrvatski naziv *neprozirna dentinska keramika* i *neprozirni dentin*. Uz običan pridjev *neproziran* nema nikakva razloga da se u hrvatsko stomatološko nazivlje uvodi nesklonjivi pridjev *opak*. U nastavku navode se i neke ustaljene zablude o tome zašto su engleski (ili uopće strani) nazivi “bolji” od hrvatskih.

1. Engleski naziv točno odražava traženi pojam: *performance* > *performansa*. U navedenome primjeru nije riječ o posebno preciznom znanstvenom nazivu i može se jednostavno zamijeniti hrvatskim nazivom *radna značajka*.

2. Hrvatski naziv ne označuje čitav traženi pojam: *browser, viewer* > *preglednik*. Tvorbeno je značenje riječi *preglednik* 'onaj/ono što pregledava', a terminološko je značenje ono koje mu stručnjaci daju. Dakle, ako se stručnjaci tako dogovore, *preglednik* u hrvatskome može značiti isto što u engleskome znači *browser* ili *viewer*.
3. Svi tako govore: *šrafciğer* > *odvijač*. Činjenica da ljudi govore žargonom i dijalektom ne znači da nazivi iz žargona i dijalekta trebaju imati prednost u standardnome jeziku.
4. Prihvatanje stranog (engleskog) nazivlja povećat će znanje stranog jezika: *softwer, flopy* umjesto *software, floppy*. Engleski se nazivi često netočno zapisuju, što pokazuje nedostatan znanje onih koji se za englesko nazivlje zalažu.
5. Strani je naziv veoma precizan: *quality documentation and records* > *dokumentacija i zapisi o kakvoći* ili *dokumentacija o kakvoći i zapisi*. Engleski je analitički, a hrvatski sintetički jezik. Stoga u engleskome nastaju nepreciznosti i višeznačnosti koje se u drugim jezicima (npr. u hrvatskome) razrješuju.

Ovom kratkom ilustracijom primjene samo jednoga terminološkoga načela u praktičnome terminološkom radu autorice su pokazale koliko je znanstvenoga (jezikoslovnog i strukovnog) promišljanja potrebno da bi se obuhvatile i razriješile sve nedoumice i nejasnoće koje nekritičkim preuzimanjem tuđica, pod izlikom njihove univerzalnosti, postoje danas u hrvatskome jeziku, pa, slijedom toga, i u nazivlju pojedinih struka. Čitanjem primjera i zaključaka uz preostalih osam terminoloških načela čitatelj nedvojbeno može steći jasan uvid u terminološku problematiku i dobiti nedvosmislene savjete kako izbjegavati sustavne nedosljednosti pri uspostavi određenoga nazivlja. Dodatnu pomoć na tome putu dobit će i u osmome poglavlju *Hrvatskoga terminološkog priručnika* u kojemu se navode neke tipične jezične pogriješke koje, kad se osvijeste, pružaju pomoć pri oblikovanju terminoloških definicija.

Jezične su pogriješke razvrstane prema jezičnim razinama, i to na pravopisnu, morfološku, tvorbenu, sintaktičku i leksičku razinu. Ovdje ćemo ukratko prikazati sintaktičku razinu. U sintaktičkoj se razini navode primjeri nepravilne uporabe prijedloga (prijedložni i besprijedložni instrumental, prijedlog *po, putem*, odnos prijedloga *pomoću* i prijedložnog izraza *s pomoću...*), veznika (*obzirom* > *s obzirom na to da, bez da* > *a da, budući* > *budući da, pošto* > *nakon što...*), narušavanja sročnosti (brojevi uz imenice kao atributi, imenica te rod i broj u predikatu...) te rekcije (*raspravljati što* > *raspravljati o čemu, sličiti na koga/što* > *sličiti komu/čemu...*). Upućuje se na

zamjenjivanje engleskih sintaktičkih prevedenica hrvatskima u primjeru poput *u terminima* (engleski: *in terms of*) > *u okviru, s obzirom na* i slično te se poziva na pozornost pri uporabi kategorije živosti (*koji/kojeg*) i uporabi skupine *da li* > *je li*. Od ostalih sintaktičkih problema navodi se mjesto enklitike, posvojni genitiv i posvojni pridjev, nepunoznačni glagol + odglagolna imenica i drugo. Uz primjere u ostalim jezičnim razinama dobiva se cjelovita slika preporučenih rješenja koja bi trebalo primjenjivati u terminološkome radu.

Na kraju knjige nalazi se popis literature s više od 150 bibliografskih jedinica te šezdesetak konzultiranih strukovnih rječnika koji je više nego relevantna zbirka terminoloških izvora. Zaključno možemo ustvrditi da *Hrvatski terminološki priručnik* autorica Lane Hudeček i Milice Mihaljević odgovara na mnoštvo teorijskih, terminoloških, jezikoslovnih, leksikografskih i terminografskih pitanja i izazova kojima smo ovdje dali samo obriše. S obzirom na širok obuhvat tema kojima se *Hrvatski terminološki priručnik* bavi, pouzdana je i znanstveno uvjerljiva potpora svima koji se terminološkim radom žele sustavno i organizirano baviti. Stoga nije preuzetno kazati kako je prikazani priručnik uvelike premašio svoju prvotnu nakanu te je postao nezaobilaznim štivom za svakog terminologa, kroatista ili lingvista.

Kristian Lewis